

EDUKACINĖS PROGRAMOS APRAŠO FORMA

Programos pavadinimas	Kaip neregiai inicijavo sprendimus, įsiliejusius į mūsų kasdienybę?
Programos rengėjas (-ai) (skyrus, pareigos, vardas, pavardė)	Informacinių išteklių skyrius, vyresnioji specialistė Daiva Kavaliauskienė
Informacija apie programos rengėją (patirtis, išsilavinimas ir kt.)	Išsilavinimas aukštasis (Vilniaus edukologijos universitetas). 10 metų patirtis organizuojant ir vedant edukacijas onkologinėmis ligomis sergantiems ir sutrikusį vystymąsi turintiems vaikams. Kultūros paso edukacijų „Susipažink su mano pasauliu – kinas neregio akimis“, „Literatūros pamoka be knygų“, „Galiu kitaip: kalbantys filmai, garsinės ir liečiamos knygos“, edukacijų „Negalių žodynas“, „Apie disleksiją paprastai“, „Apie autorių teises žinoti sveika“, „Smagi pažintis – Drugiai“, „Smagi pažintis – Bitės“, „Smagi pažintis – Žuvis“, „Smagi pažintis – Avys“ kūrimas ir vedimas.
Kontaktai	d.kavaliauskiene@labiblioteka.lt tel. +370 658 92 712

BENDRA INFORMACIJA APIE EDUKACINĘ PROGRAMĄ

Dalyvių amžius / klasė	9–12 klasės
Grupės dydis	6–35
Trukmė	90 min.
Pritaikymas neįgaliesiems	<p>Paslauga pritaikyta:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fizinę negalią turintiems mokiniams. 2023 m. rugsėjo mėn. pradėjo veikti atsinaujinusi Lietuvos audiosensorinė biblioteka (LAB). LAB renovacija atitinka standartų „Pastatų statyba. Užstatytos aplinkos prieinamumas ir naudojamumas“ (ISO 21542) reikalavimus, pagal kuriuos užtikrinama, kad judėjimo negalią turintys asmenys galės naudotis visomis LAB paslaugomis jiems prieinamu būdu. 2. Regos negalią turintiems mokiniams. 60 metų LAB darbuotojai teikia paslaugas žmonėms su regos negalia. Ne vienerius metus teikiamos konsultacijos informacinės ir fizinės aplinkos prieinamumo užtikrinimo asmenims su regos negalia klausimais. Po pastato renovacijos LAB atnaujinti vedimo paviršiai, lauke ir kiekviename aukšte įrengti taktiliniai aukšto planai. Ekspozicijoje

	informacija pateikiama Brailio raštu, parengtas garsinis aprašas, kurį galima nuskaityti QR kodu.
Edukacinės programos anotacija (<i>trumpas edukacijos turinio aprašymas</i>)	Edukacinis užsiėmimas „Kaip neregiai inicijavo sprendimus, įsiliejusius į mūsų visų kasdienybę?“ skirtas vyresnių klasių mokiniams susipažinti, kaip regos negalią turinčių žmonių poreikiai paskatino visuomenės pažangą – nuo kultūros ir gamybos iki pilietiškumo, sporto, infrastruktūros bei šiuolaikinių technologijų. Siekiant didinti mokinių socialinį sąmoningumą, dalyviams bus akcentuojama ir meno prieinamumo svarba regos ar kitą negalią, sutrikimų turintiems asmenims. Įtraukiant dalyvius į diskusijas ir pateikiant lavinamąsias užduotis, bus skatinamas pozityvumas, demokratiškumas, savanorystė, saviraiška ir empatija.
Edukacinės programos temos ir potėmės (<i>pildoma, jei edukacinę programą sudaro daugiau nei viena tema</i>)	

TIKSLAS, UŽDAVINIAI, SIEKTINI REZULTATAI

Tikslas (<i>esminis edukacinės programos tikslas, ko siekiama edukacine programa</i>)	Edukacijos „Kaip neregiai inicijavo sprendimus, įsiliejusius į mūsų kasdienybę?“ veiklomis skatinti mokinių sąmoningumą, meninę raišką ir saviraišką, kultūros pažinimą. Supažindinti juos su įvairiomis kultūros patyrimo formomis ir įtraukties principais, atskleidžiant, kaip skirtingos grupės – ypač regos negalią turintys asmenys – ne tik aktyviai dalyvauja kultūriname gyvenime, bet ir reikšmingai prisideda prie visuomenės pilietinės ir kultūrinės raidos. Atskleisti, kad sprendimai, sukurti atliepti vienos grupės poreikius, dažnai tampa vertingi ir naudingi visiems.
Uždaviniai (<i>suformulavus ugdymo tikslą, numatomi uždaviniai, kurie nusako, kaip šio tikslo bus siekiama</i>)	1. Supažindinti mokinius su įvairiomis kultūros pateikimo formomis (garsiniu vaizdavimu, dirbtinio intelekto generuotais aprašais, prieinamo formato leidiniais), siekiant plėsti kultūrinį sąmoningumą, supratimą apie komunikavimo formas bei paskatinti domėjimąsi skirtingomis kultūrinėmis aplinkomis. 2. Kultūrinėmis veiklomis ugdyti meninės raiškos gebėjimus (garsinių aprašų kūrimas, fotografija, interpretacija), lavinti vaizduotę, estetinį suvokimą ir saviraišką, suteikti mokiniams galimybę patirti kūrėjo, stebėtojo ir vartotojo vaidmenis. 3. Skatinti socialinį jautrumą ir įtraukties supratimą, atskleisti regos negalią turinčių žmonių vaidmenį kultūros ir pilietinio gyvenimo kūrime bei aptarti jų indėlį į istorinius įvykius ir inovacijas, kurios reikšmingos visai visuomenei.

	<p>4. Stiprinti savarankiškumą, kritinį mąstymą ir motyvaciją, įtraukiant mokinius į diskusijas, refleksijas ir komandinį darbą bei supažindinant su kultūros ir technologijų sankirta, profesinio pasirinkimo galimybėms ir kultūrą formuojančiomis specialybėmis.</p>
<p>Rezultatai (<i>kokių įgūdžių, žinių įgis ir kokias kompetencijas lavins edukacijos dalyviai</i>)</p>	<p>1. Edukacijos metu dalyviai įgis žinių apie garsinį vaizdavimą, prieinamus formatus. Sužinos, kaip kuriamas garsinio vaizdavimo aprašas, kokie pagrindiniai reikalavimai, kad tai būtų atlikta kokybiškai.</p> <p>2. Dalyviams bus pristatytas regos negalią turinčių žmonių vaidmuo visuomenės raidos istorijoje, atskleistas jų svarus indėlis į gamybos, pilietiškumo, knygos formos kismo ir infrastruktūros procesus.</p> <p>3. Užduotys, atliekamos edukacijos metu, įtrauks dalyvius į kūrybos procesą, suteiks galimybę suprasti, kaip atsakingai perteikti norimą žinutę, emociją ar vaizdą, kad visa tai būtų suprantama nematančiam žmogui.</p> <p>Lavinamos kompetencijos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kritinio mąstymo. Edukacijos metu mokiniai bus supažindinami su neregijų indėliu į visuomenės raidą bei jų galimybėmis naudotis kultūrinėmis paslaugomis. Skatinant kritinį mąstymą, griaunant nusistovėjusias stigmatas apie neregį kaip pasyvų, nuo visuomenės atskirtą asmenį, bus siekiama dekonstruoti stereotipus, kad neregiai skaito tik Brailio raštu, gali dirbti tik specializuotose gamybose, gyvena tik jiems skirtuose rajonuose ir pan. Edukacijoje nebus apsiribojama tik faktais, bus kuriamos situacijos, leidžiančios reflektuoti apie tai, kokie įsitikinimai gyvuoja visuomenėje ir kaip jie veikia mūsų santykį su regos negalią turinčiu žmogumi. Ypatingas dėmesys bus skiriamas skirtingų perspektyvų supratimui – dalyviai bus skatinami ieškoti sąsajų tarp reginčiųjų ir neregijų patirčių. Ugdomas suvokimas, kad sprendimai, pritaikyti vienai grupei, yra naudingi visai visuomenei. Analizuojant, reflektuojant, ieškant sąsajų tarp skirtingų žmonių patirčių, edukacijos metu bus keliami klausimai apie tai, kaip visuomenė gali tapti įtrauki ir atvira. • Kultūrinė (kultūrinis sąmoningumas, kultūrinė raiška). Edukacijos metu dalyvius supažindinant su regos negalią turinčių asmenų patirtimis, kūryba, jų indėliu į visuomenės ir kultūros raidą, bus siekiama formuoti gilesnį supratimą apie kultūros prieinamumą ir įvairovę. Supažindinant su įvairiais kultūros vartojimo ir patyrimo būdais (garsinės knygos, EPUB formatai, garsinio vaizdavimo filmai), bus atskleidžiama, kad kultūra priklauso visiems visuomenės

nariams ir visai nesvarbu, kokia jų tautybė, socialinė padėtis, religija, negalia. Ekspozicijoje demonstruojant garsinio vaizdavimo filmą apie neregio R. Audiejaičio gyvenimą ir kūrybą (kurio išskirtinumas – fotografavimas pasitelkiant garsus), bus skatinama pažinti mažiau matomas, tačiau vertingas kultūrinės raiškos formas, ugdoma pagarba įvairioms meninės saviraiškos priemonėms. Refleksijos metu, pasitelkiant kūrybinius metodus (diskusijas, vizualines užduotis, kūrybinį rašymą), dalyviai bus skatinami interpretuoti ekspoziciją, dalytis įspūdžiais, kelti klausimus ir išreikšti savo požiūrį.

- **Kūrybiškumo.** Per praktinę edukacijos užduotį dalyviai fotografuos, o ekrane po nuotrauka dirbtinis intelektas sugeneruos jos aprašą. Mokiniai bus raginami išsakyti savo nuomonę apie pateiktus nuotraukų aprašus, teikti siūlymus, kaip patobulinti, pabrėžti, jų manymu, kas yra svarbu, o kokia informacija perteklinė. Ugdant dalyvių kūrybiškumą, bus skatinama ne tik pasyviai klausytis, bet, išsirinkus siūlomą nuotrauką, paveikslėlį, patiems sukurti kuo tikslesnį, vaizdingesnį aprašą, kuris tiksliai perteiktų informaciją regos negalia turinčiam žmogui. Taip dalyviai bus supažindinami su garsinio vaizdavimo principais, lavinamas jų pastabumas, viešojo kalbėjimo įgūdžiai, turtinamas žodynas.
- **Pažinimo.** Pristatant ekspoziciją, atskleidžiančią neregų indėlį į visuomenės raidą, garsinį vaizdavimą ir knygos formos kismą, bus lavinamos pažinimo kompetencijos. Analizuojant, kaip regos negalia turintis žmogus gali aktyviai dalyvauti kultūrinėje veikloje, prisidėti prie visuomenės vystymosi, mokiniai gilins savo žinias ir supratimą apie šios bendruomenės gyvenimą. Dalyviams bus suteikta galimybė patiems išbandyti kūrybinį procesą – kurti ir įgarsinti pateiktus vaizdus, nuotraukas, taip ugdant praktinius pažinimo įgūdžius bei skatinant aktyvų mokymąsi.
- **Pilietiškumo.** Atskleidžiant neregų indėlį į 1991 m. sausio 13 d. įvykius ir pasakojant apie Lietuvos radijo transliacijas iš bibliotekos garso įrašų studijos, kai okupantai užgrobė LRT pastatą, mokiniai susipažins su svarbiu istoriniu kontekstu. Analizuojant ir diskutuojant apie neregų galimus aktyvaus pasipriešinimo būdus bei galimybes šiuo sunkiu laikotarpiu, bus skatinamas kritinis mąstymas, pilietinė atsakomybė ir įsitraukimas į visuomenės gyvenimą.

METODINĖ INFORMACIJA APIE PROGRAMĄ

<p>Priemonės ir kaštai (<i>kokios priemonės reikalingos edukacinio užsiėmimo metu, pavyzdžiui, projektorius, popierius, žirklys, dėlionės, rašikliai ir pan. Įvardinama programos sąnaudų kaina vienam dalyviui</i>)</p>	<p>1. Popieriaus lapai (užduočių pasiruošimui) – yra bibliotekoje. 2. Atspausdintos nuotraukos ar vaizdai – atspausdinama bibliotekoje.</p>
<p>Mokymo(si) metodai (<i>įvardyti mokymo(si) metodus, naudojamus edukaciniėje programoje, siekiant edukacinės programos tikslo ir įgyvendinant uždavinius</i>) <i>Pastaba: patariama pildyti užpildžius programos eigą</i></p>	<p>1. Žodiniai mokymosi metodai: aiškinamasis, pasakojamasis, pokalbis. 2. Vaizdiniai metodai: ekspozicijos pristatymas. 3. Praktiniai metodai: užduotys.</p>
<p>Edukacinė aplinka (<i>kokioje erdvėje vyksta edukacinė programa, kuo ypatinga edukacinė aplinka, kaip ji papildo edukacinės programos turinį, kaip ją sukuria edukatorius ir / ar dalyviai</i>)</p>	<p>Edukaciniai užsiėmimai vyks Lietuvos audiosensorinės bibliotekos vartotojų aptarnavimo erdvėje.</p>
<p>Programos sąsaja su bendrosiomis ugdymo programomis (<i>kelintos klasės, kokių pamokų turinį papildo / praplečia edukacinė programa</i>)</p>	<p>Programa skirta 9–12 klasių moksleiviams. Papildo lietuvių kalbos, etikos, pilietiškumo, istorijos pamokas.</p>
<p>PRIEDAI (<i>išvardinti pridedamus priedus</i>) <i>Skaidrės, užduočių šablonai, virtualių testų nuorodos, nuorodos į videomedžiagą, edukatoriaus pasakojimo tekstas (pagrindiniai akcentai)</i> <i>Pastaba: jei priedai kito nei WORD formato ir pridedamos medžiagos negalima įkelti į šį failą, įklijuoti nuorodą į „Google“ diską.</i></p>	<p>Priedas Nr. 1 Edukacijos „Kaip neregiai inicijavo sprendimus, įsiliejusius į mūsų kasdienybę?“ nuotraukos su garsinio vaizdavimo aprašais.</p>
<p>Edukacinės programos</p>	<p>Edukacijų pristatymo metu pastebėta, kad mokiniai apie regos</p>

<p>interaktyvumas ir inovatyvumas (<i>kokios šiuolaikinės technologijos naudojamos, kokiais būdais į aktyvią veiklą įtraukiami dalyviai, kas naujo, netikėto, inovatyvaus edukacinėje programoje</i>)</p>	<p>negalią turinčius žmones žino mažai: neregys naudoja baltą lazdelę ir skaito Brailio raštu. Edukacija „Kaip neregiai inicijavo sprendimus, įsiliejusius į mūsų visų kasdienybę“ atskleidžiamas neregijų indėlis į visuomenės raidą. Regos negalią turinčių žmonių poreikiai paskatino visuomenės pažangą. Garsinės knygos, unikalūs technologiniai sprendimai ar net miesto infrastruktūros elementai atsirado todėl, kad to labai reikėjo Lietuvos neregijų bendruomenei, ir visai netikėtai tapo mūsų visų kasdienybės dalimi. Edukaciją vedantis edukatorius (-ė) – regos negalią turintis žmogus – pristatys ekspoziciją, pasakos apie neregijų indėlį nuo kultūros ir gamybos iki pilietiškumo, sporto, infrastruktūros bei šiuolaikinių technologijų raidos. Taip pat dalinsis savo pastebėjimais ir patirtimi.</p>
<p>Grižtamojo ryšio fiksavimas (<i>įvardyti, kokia forma bus fiksuojamas grįžtamasis ryšys, pavyzdžiui, skiriama laiko dalyvių refleksijai, pokalbiui su dalyviais apie programos turinį ir kokybę, vykdoma anketinė apklausa ar kt.</i>)</p>	<p>Kiekvienos edukacijos eigoje ir pabaigoje dalyviams bus pateikiami klausimai, kuriais bus siekiama išsiaiškinti, kokias emocijas patyrė, ką naujo sužinojo ar išmoko. Pasibaigus edukacijai edukatorius pasižymi pagrindinius aspektus.</p>
<p>Informaciniai šaltiniai ir literatūra (<i>naudoti ruošiant edukacinę programą ir naudojami edukacinės programos metu</i>)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Garso įrašas iš LRT archyvo: CDL-2487-44_199101130_B. Lukošiuūtė ir A. Sadukas_Mes gyvi... Mes čia... 2. Biblioteka žmonėms: 50 Lietuvos aklųjų bibliotekos metų / sudarė Rasa Januševičienė ir Zinaida Manžuch. – Vilnius, Lietuvos aklųjų biblioteka, 2015. 3. Toločka, Valentinas Vytautas. Biblioteka, knyga ir aš: straipsnių rinkinys: Rankraštis. – Vilnius, Lietuvos aklųjų biblioteka, 2000. 4. Toločka, Valentinas Vytautas. Skaitantys pirštai: aklųjų rašto istorijos apybraiža. – Vilnius, Lietuvos aklųjų biblioteka, 2009. Tas pats: Brailio raštu; Vilnius, LAD l-kla, 1973. Tas pats: Garso įrašas; Prieiga per internetą: https://elvislab.lt/leidiniai/1895 5. Toločka, Valentinas Vytautas. Lietuvos aklųjų organizuotos veiklos 70-metis: faktai ir datos. – Vilnius, Mūsų žodis, 1997. Tas pats: Brailio raštu; Vilnius, Mūsų žodis, 1997. Tas pats: Garso įrašas; Prieiga per internetą : https://elvislab.lt/leidiniai/17738 6. Kairys, Juozapas. Aklumas ir aklieji istorijoje // Aklumas įvairiose kultūrose: [tarptautinė konferencija 2003 m. spalio 2–3 d. / sudaryt. ir red. Alvydas Valenta. – Vilnius, UAB „Brailio spauda“, 2004. – P. 7–10. 7. Prikelti atmintį: Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga, 1990-

	<p>2015 / sudarytojas Alvydas Valenta. – Vilnius, LASS respublikinis centras, 2016. Tas pats: Brailio raštu; Vilnius, Lietuvos aklųjų biblioteka, 2017. Tas pats: Garso įrašas; Prieiga per internetą: https://elvislab.lt/leidiniai/10301</p> <p>8. Arčiau manęs, LRT radijo laida 2019-01-13, Sausio 13-osios įvykius prisimena Vilniaus Vilkpėdės bendruomenės socialinių paslaugų centro direktorius Algimantas Arbočius ir šio centro folkloro ansamblio „Versmė“ narė Janina Vileikienė. Vedėja Gemutė Padribonienė; Prieiga per internetą: https://open.spotify.com/episode/1GnKEh91gLp1cNLlauU5wA</p> <p>9. Lietuvos aklųjų sporto federacijos svetainė: http://www.lasfinfo.lt/apie-mus/</p> <p>10. Lietuvos Golbolo federacijos svetainė: https://golbolas.lt/</p> <p>11. LASS istorija: https://lass.lt/istorija/</p>
<p>Kita informacija (kita svarbi / papildoma, anksčiau nepaminėta informacija, naudingos nuorodos, papildoma medžiaga)</p>	

EDUKACINĖS PROGRAMOS VIENO UŽSIĖMIMO NUOSEKLUS PLANAS

Rekomenduojama pildyti siekiant atskleisti edukacijos programos turinį ir parodyti, kaip bus įgyvendinami aukščiau aprašyti dalykai, kaip modeliuojamas ugdymo turinys, parenkami veiksmingi ugdymo metodai ir formos ir pan.

*Aprašoma edukacinės programos eiga, įvardijamos pagrindinės dalys, trumpai aprašoma jų esmė, trukmė, kiekvienoje dalyje įvardijama **edukatoriaus ir dalyvių veikla, naudojami ugdymo metodai ir pan.***

EDUKATORIAUS VEIKLA	DALYVIO VEIKLA	PASTABOS
ĮVADINĖ DALIS (trukmė 10 min.)		
<p>Susipažinimas – edukatoriaus (-ės) pristatymas. Trumpas pasakojimas apie biblioteką – kuo ji ypatinga. Temos pristatymas ir klausimas, ką dalyviai žino apie neregijų indėlį į visuomenės raidą.</p>	<p>Dalyvių pristatymas ir pasidalinimas savo turimomis žiniomis apie neregijų indėlį.</p>	
PAGRINDINĖ DALIS (trukmė 70 min.)		
<p>Edukatorius (-ė) vaizdiniais metodais (ekspozicijoje pateikta medžiaga) pristato edukaciją „Kaip neregiai inicijavo sprendimus, įsiliejusius į mūsų visų kasdienybę?“ Taikant žodinius mokymosi metodus, pasakojama apie neregijų indėlį į</p>	<p>Pristatant ekspozicijos temas, dalyviai atsakinėja į klausimus, susijusius su segmentuose pateikta vaizdine medžiaga. Atliekant praktinę užduotį, dalyviai padalinami į tris grupes. Kiekviena</p>	

<p>visuomenės raidą, pristatomi „Knygos kelias. Formos kismas“, „Infrastruktūra“, „Gamyba“, „Pilietiškumas“, „Sportas“, „Čia ir dabar“ segmentai. Taikant žodinius mokymosi metodus, stengiamasi, kad dalyviai patys atrastų teisingus atsakymus, refleksijų metu išsakytų savo nuomonę.</p> <p>Taikant praktinius metodus, pateikiamos užduotys, kurios aptariamos su dalyviais. Po kiekvieno metodo vyksta aptarimai, skatinama, kad kiekvienas mokinys išsakytų ir aktyviai reflektuotų savo patirtis; keliami probleminiai klausimai, ieškoma sprendimų. Įtraukiant dalyvius į šias veiklas, skatinama ne tik suprasti regos negalią turintį žmogų, jo indėlį į visuomenės raidą, bet ir pasidalinti, kokios emocijos, išvalgos, galimi pasiūlymai kilo edukacijos metu.</p>	<p>grupė gauna po vieną, ekspozicijos pristatymo metu matytą, nuotrauką. Pasirinkdamos esminius aspektus, grupės siekia perteikti nuotraukoje pateiktą vaizdą.</p> <p>Atlikę užduotis, refleksijų metu mokiniai stengiasi pagrįsti vienokį ar kitokį savo pasirinkimą. Vėliau neregys (-ė) edukatorius (-ė) pateikia savo pastebėjimus, esminius aspektus apie dalyvių pateiktus nuotraukų garsinius aprašus (paaiškina, kokia informacija būtina, o kokia – perteklinė).</p>	
BAIGIAMOJI DALIS (trukmė 10 min.)		
<p>Edukacinės programos aptarimas ir grįžtamojo ryšio fiksavimas. Edukatorius (-ė) pateikia klausimus iš edukaciniame užsiėmime pateiktos mokomosios medžiagos. Taip pat aiškinamasi, kokių naujų žinių įgijo ir kokių dar norėtų įgyti.</p>	<p>Dalyviai atsakinėja į edukatoriaus (-ės) pateiktus klausimus, dalijasi savo esamomis ir naujai gautomis žiniomis, išsako savo nuomonę ir pastebėjimus, kokios informacijos norėtų įgyti kito užsiėmimo metu.</p>	

1 PRIEDAS

Nuotraukos su garsinio vaizdavimo [aprašais](#)